

Beredskapskollen

Djurproduktion med knappa resurser

Knappa resurser?

- När tillgången på exempelvis foder, vatten, strö och det är en påverkan av de utpekade störningarna.
- Livsmedelsproducerande djur
- Lyfter några sårbara delar för olika djurslag
- *Inte ekonomiska aspekter initialt!*

Detta gäller oavsett vad som händer!

- Svenska och EU-gemensamma djurskyddsregler anger hur vi ska tillgodose djurens behov.
- Dessa behov har djuren även i en kris eller i ett krig - djurskyddsreglerna gäller därför även då.
- I en nödsituation kan lagar och andra regler behöva sättas ur spel, i en viss specifik situation eller viss tid.

[Krisberedskap för dig som har djur - Jordbruksverket.se](https://jordbruksverket.se/krisberedskap-for-dig-som-har-djur)

Resurser som kan vara ” knappa”

- **Vatten**
- **Foder**
- **Strö**
- **Bete**

- Vitaminer, mineraler och salt
- Mediciner mm
- El och uppkoppling mm
- Drivmedel
- Förbrukningsvaror
- Byggnader/utrymmen
- Personal

Vatten

- Olika djurslag – olika behov
- Tillgång till vatten – olika regler för olika djurslag
- Bräckt vatten till nötkreatur – forskning pågår
- Mjolkproduktion - krav på vatten av livsmedelskvalitet
- Vattenbrist?
 - Vattentryck – tillräckligt flöde
 - Reservkraft för vattensystemet
 - Vattencisterner – hygien, temperatur och hantering
 - Tillsatser för rening av vatten
 - Anslutning av kompletterande vatten till befintligt vattensystem
 - Ge vatten i vattenkar utanför stallet
 - Torr rengöring istället för tvätt
 - Ta tillvara på regnvatten för ex rengöring
 - Kommunalt vatten – ingen garanti till djurhållning

Proteinfoder

Soja

Raps

Åkerböna

Ärtor

Lupin

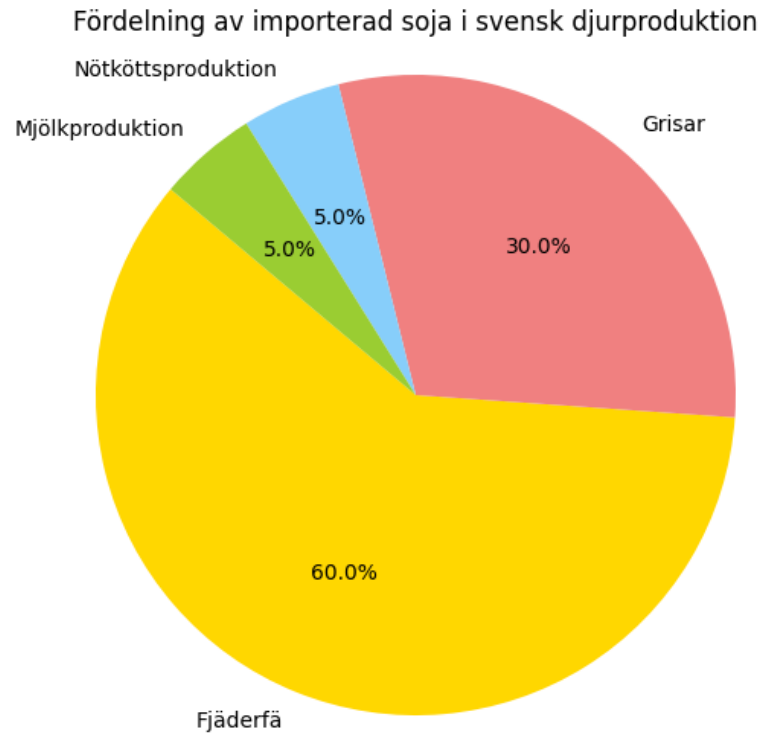
Fiskmjöl

Biprodukter från livsmedelsindustrin (drav
och drank)

Soja

- 240 000 ton soja / år
- 90% till animalieproduktion
- Brasilien - import via Norge

Påverkan vid importstopp av soja

Djurslag	Påverkan	Alternativt foder möjligt?
Fjäderfä	Mycket stor	Begränsat
Grisar	Stor	Möjligt men utmanande
Nötkreatur	Liten	Ja

Grovfoder

- Ensilage, hö, helsädesensilage, majs, direktskördat gräs
- Alternativa fodermedel
 - Halm, vass och grövre gräs
 - Rotfrukter och blast
 - Sågspån
 - Löv

VÄXTFÖLJD + KVÄVEFIXERANDE BALJVÄXTER

Strö

- Halm, träspån och torv är vanliga strömedel
 - 0,4-1,5 ton / djurplats och år – liggbås/djupströbädd – nötk
 - 150 g -1,5 kg / dag- gris
- Alternativa material
 - Fiberströ
 - Sand
 - Vass
 - Grovt gräs
 - Hampaströ
 - Halmpellets

Utmaningar vid brist på strö

Utmaningar

Hygiensk kvalitet

Import av halm - kan ge invasiva arter

- **Effekter av för lite strö**
- Kortare idissling –lägre tillväxt och lägre mjölkproduktion
- Smutsiga djur- termiska komforten påverkas, gödselbrännor, prisavdrag vid slakt
- Fjäderfän – mindre bindning av ammoniak. Blöta bäddarfotskador
- Gris – termisk komfort och ” bädda och böka”

Bete – åker och naturbete

- Åkermarksbete
 - Foderresurs till alla djurslagen
 - Bra foder vid ” rätt skötsel”
 - Fållindelning för ex stripbetning - betesplanering
 - ”Utrymme” - för djurhållning, vatten och utfodring (gödsel)
 - Utegångsprogrammet – Gård och Djurhälsa
- Naturbetesmarker - skog
 - Bra rutiner- bra fodervärde
 - Viktigt att anpassa djurkategorier efter markens förutsättningar
 - Fodervärde, fuktiga marker, parasiter mm

Värphöns

Påverkan av brist eller sämre kvalitet på foder

Fjäderplockning och kannibalism - proteinbrist

Minskad produktion

Skalkvaliten på äggen

Fothälsoprobelm

Typiska behov -näringssinnehåll och tillgängligt foder

Proteinsammansättning

Fodersammansättning

Fodrets struktur

Andra faktorer

Ljusreglering

Ventilation – luftföroreningar och fukt

Värme

Vatten

Strömedel

Slaktskyckling

Påverkan av brist eller sämre kvalitet på foder?

- *Lägre tillväxt*
- *Förhöjd dödlighet*
- *Fotproblem (påverkas av foder och ströbäddens fuktighet)*

Andra faktorer

Ventilation – luftföroreningar

Värme

Strömedel

Ljusreglering

Vatten

Temperaturreglering

Gris

Påverkan av brist eller sämre kvalitet på foder

Lägre tillväxt

Rubbad fertilitet

Lägre och ojämna kullstorlekar

Andra faktorer som kan vara begränsande

Höga temperaturer-

Ventilation

Överbeläggning

Vattentillgång

Mögeltoxiner i halm / foder

Tänk på

Möjlighet att sänka grisarnas kroppstemperatur

Reglering av stalltemperaturen

Drag – placering av ventilation för att begränsa att djuren

lägger sig på fel ställe

Sprinklersystem – dimsysteem för kylning av grisarna

Nötkreatur

Påverkan av brist eller sämre kvalitet på foder

Lägre tillväxt

Störd fertilitet

Smutsiga djur

Andra faktorer som kan vara begränsande

Vitaminer, salt och mineraler

Hygienisk kvalitet – alltid viktigt – idisslare känsliga

Överbeläggning

Beteendestörningar vid foderbrist

Vattenbrist

Snabba foderbyten

Utegångsdjur – måste ha tillräckligt med foder.(termisk komfort och egen värmeproduktion)

Tänk på

Utnyttja betesmarker – åker och naturbete.

Idisslare – ”klarar sig” på grovfoder och bete. Men det finns gränser!

Nötkreatur - mjölk

Påverkan av brist eller sämre kvalitet på foder

Minskad mjölmängd

Störd fertilitet

Lägre tillväxt

Foder med låg smältbarhet ger lägre foderutnyttjande

Tänk på

Vatten

Avsaknad av liggytor

Får och getter

Påverkan av brist eller sämre kvalitet på foder

Störd reproduktion

Färre avkommor

Lägre tillväxt

Finsmakare – äter med precision

Behov av bra sammansättning i fodret

Tänk på

Antalet foderplatser – fodertillgång- Flockdjur!

Vatten

Prioritering – rätt resurs till rätt djurkategori

- Plan om antalet djur behöver minska på grund av foderbrist eller annan faktor
 - Avyttring av vissa individer / kategorier
 - Sina kor som har lägre mjölkproduktion
 - Flytta till betesmark
- Prioritera växande djur
- Levandelager

Vatten – mer info

Greppa Näringen –vattenmoduler

[Praktiska råd Tryggare vattenförsörjning till dina djur](#)

[Vatten till husdjur - Jordbruksverket](#)

[Vattenförsörjning till djurhållning – Jordbruksverket](#)

[Vatten till djur - SVA](#)

[Vatten till Nötkreatur | Kunskapsbanken](#)

[Vattenbehov till gris | Kunskapsbanken](#)

[Vattenföreläsning greppa 2025-09-04.pdf](#)

FAKTA

Jordbruk

Sammanfattar aktuell forskning • Nr 18, 2002

BIRGITTA JOHANSSON • STEN SUNDÅS

Mjölproduktion med enbart grovfoder på Tingvalls försöksgård

- Under tre försöksår utfodrades tio kor med enbart ensilage, hö och bete.
- Kor av en högavkastande mjölkkoras (SLB) kan producera runt 6000 kilo ECM per ko och år på enbart grovfoder.
- Korna tappade mycket vikt under stallperioden, men återhämtade sig på betet. Trots viktninskningen var de friska och blev dräktiga.
- Grovfoderkornas insulinhalt i blodplasman sjönk under samma tidsperiod som korna minskade i vikt.

Driftledare Erik Hedlund med 366 Black, som efter fyra laktationer som "grovfoderko" gav över 11 000 kilo mjölk under sin första laktation på en "normal" ekologisk fodestät.

FOTO: BIRGITTA JOHANSSON

Mer att läsa

Näringsinnehåll i naturbetesmarker - Jordbruksverket

Vägen till ekologisk mjölkproduktion – Jordbruksverket

Hög grad av självförsörjning av foder - Jordbruksverket

Mer att läsa

- [Distanskurs i ekologisk äggproduktion - Jordbruksverket.se](#)
- [Mobila hönshus i ekologisk produktion – Jordbruksverket](#)
- [Äggproduktion i ekologiskt lantbruk - Jordbruksverket](#)
- [Proteinförsörjning av ekologiska fjäderfän - Jordbruksverket](#)

Källor

- [Utfodringsrekommendationer idisslare - Utdrag ur HUV Rapport 257](#)
- [stalltips-gaerd-djurhaelsan-stalltips-5.4-foder.pdf](#)
- [Näringsrekommendationer för gris | slu.se](#)
- [Fodermedel och foder till värphöns och slaktkycklingar](#)
- [Fodertabell](#)
- [Fodertabeller och utfodringsrekommendationer | Naturresursinstitutet \(Finland\)](#)
- [Vallsorter i ekologisk odling 2025 – Jordbruksverket](#)
- [Utfodring av får i ekologisk produktion - Jordbruksverket](#)